

այլ գործունէութեան կողմէն առաջին կրնայ ըսուիլ Սամսոնը, Փոքր-Ասիայի Մարսիլեան, կենդրոն բանուկ գործի-մարդոց, որ անդիէն ասդիէն հաւաքուած են հոն՝ ծովեզերքէն դէպ 'ի ներս, ուր Հայերը նուազ են սակայն քան Յոյնք, և գլխաւոր գործն է ծխախոտ<sup>(1)</sup>։ Երկրորդն է Տրապիզոն հին քաղաքը, ուր դրանդիդի մեծ գործ կրլայ. Ամասիա՝ արմաթք և միրգ՝ մինչեւ 1890 ունէր շատ փայլուն վիճակ, ան որ ծնունդ տուած է Հայոց երկու մեծ վաճառական տուներուն, Մանուկ օղլու Կարապետի, զոր յիշեցինք գործիս սկիզբը, և Իբրանոսեան եղբարց, որ ցարդ կը յիշուին ու պիտի յիշուին Պոլիսի մեծ բիացային վրայ իրր ամէնէն գործօն տունը մանիֆաքուրայի թէ՛ 'ի Կ. Պոլիս և թէ՛ 'ի գաւառս։ Սերաստիա ևս հեռց 'ի վեր ունեցած է վաճառական կարեւորութիւն մը. իր գլխաւոր գործն է արդ ճէլէպի վրայ և հօքքայ մալի, ինչպէս նաև Կարին։ Եոզղատ՝ ուր մեծ մասով արմաթքի գործ կրլայ։ Մարսուան, որուն տեղական արհեստն է մանիսագործութիւն։ Թոքաթ, ուր գլխաւոր գործերը կրլան եազմայի ու պազըրի վրայ, ժամանակով բաւական գործ կրլար նաև կարմիր կտաւի ու հիւսեղէնի վրայ։ Զիլթիկի մէջ կայ կենդրոնական աղացք. Զորում՝ գործավայր ցորենի, գարիի, ճէհրիի։ Գոնիա՝ արմտեաց և մրգոյ։ Ընդհանրապէս այս գլխաւոր քաղաքներուն ժողովուրդք ագանելիքի ու երեսելիքի համար կը գործածեն եւրոպական մանաւանդ անգլիական վաճառք. դիւղերը միայն կը գործածեն շատ ուրեք տեղական ապրանք. Փոքր-Ասիայի ներսերը մանաւանդ՝ առեւտուրք մեծ մասով Հայոց ձեռք են։

Այս ամէնուն վրայ՝ մեր լսածին նայելով թուրքա-

(1) Պոլիսի Հայ ծխախոտի գլխաւոր վաճառականք եղած են՝ Նազարեան Կարապետ Կամսարականք ու Տէմիրգարուլեան եղբարք։